

Διεξαγωγή αποδείξεων - Αυστρία

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- 1 Βάρος της απόδειξης
 - 1.1 Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν το βάρος της απόδειξης;
 - 1.2 Υπάρχουν κανόνες που εξαιρούν ορισμένα πραγματικά περιστατικά από το βάρος της απόδειξης; Σε ποιες περιπτώσεις; Είναι δυνατό στις περιπτώσεις αυτές να προσκομισθούν αποδείξεις περί της μη ισχύος συγκεκριμένου νόμιμου τεκμηρίου;
 - 1.3 Σε ποιο βαθμό πρέπει το δικαστήριο να πεισθεί για ένα πραγματικό περιστατικό ώστε να βασίσει την απόφασή του στην ύπαρξη αυτού του πραγματικού περιστατικού;
- 2 Διεξαγωγή αποδείξεων
 - 2.1 Απαιτείται πάντοτε αίτηση διαδίκου για τη διεξαγωγή των αποδείξεων ή μπορεί ο δικαστής σε ορισμένες περιπτώσεις να πραγματοποιήσει τη διεξαγωγή των αποδείξεων αυτεπαγγέλτως;
 - 2.2 Ποιες είναι οι ενέργειες μετά την έγκριση της αίτησης διαδίκου σχετικά με τη διεξαγωγή αποδείξεων;
 - 2.3 Σε ποιες περιπτώσεις μπορεί το δικαστήριο να απορρίψει αίτηση διαδίκου για συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων;
 - 2.4 Ποια είναι τα διάφορα αποδεικτικά μέσα;
 - 2.5 Ποιες είναι οι μέθοδοι συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων από την κατάθεση μαρτύρων και σε τι διαφέρουν από τη συγκέντρωση αποδείξεων που προέρχονται από πραγματογνώμονα; Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν την υποβολή γραπτών αποδεικτικών στοιχείων και εκθέσεων/γνωμοδοτήσεων πραγματογνωμόνων ;
 - 2.6 Υπάρχουν αποδεικτικά μέσα με μεγαλύτερη αποδεικτική αξία από τα άλλα;
 - 2.7 Είναι υποχρεωτική η χρήση συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων για την απόδειξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών;
 - 2.8 Οι μάρτυρες υποχρεούνται από το νόμο να καταθέσουν;
 - 2.9 Σε ποιες περιπτώσεις οι μάρτυρες μπορούν να αρνηθούν να καταθέσουν;
 - 2.10 Μπορεί ένα πρόσωπο που αρνείται τη μαρτυρία να υποστεί κυρώσεις ή να εξαναγκασθεί να καταθέσει;
 - 2.11 Υπάρχουν πρόσωπα τα οποία δεν επιτρέπεται να εξετάζονται ως μάρτυρες;
 - 2.12 Ποιος είναι ο ρόλος του δικαστή και των διαδίκων κατά την εξέταση μάρτυρα; Υπό ποιους όρους μπορεί ένας μάρτυρας να εξεταστεί με τηλεδιάσκεψη ή άλλα τεχνικά μέσα;
- 3 Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων
 - 3.1 Στις περιπτώσεις που τα αποδεικτικά στοιχεία δεν έχουν συγκεντρωθεί με νόμιμο τρόπο από διάδικο, μπορεί να τα χρησιμοποιήσει το δικαστήριο για την έκδοση της απόφασής του;
 - 3.2 Γίνονται δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία οι μαρτυρίες των διαδίκων;

1 Βάρος της απόδειξης

1.1 Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν το βάρος της απόδειξης;

Καταρχήν, κάθε διάδικος οφείλει να παραθέσει όλους τους πραγματικούς ισχυρισμούς στους οποίους στηρίζεται το αίτημά του (βάρος απόδειξης των ισχυρισμών - *Behauptungslast*) και να προσκομίσει τα κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία (άρθρο 226 παράγραφος 1 και άρθρο 239 παράγραφος 1 του αυστριακού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ZPO)). Αν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης παραμείνουν αδιασαφήνιστα (περίπτωση «*non liquet*»), το δικαστήριο πρέπει, παρόλα αυτά, να εκδώσει απόφαση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι εφαρμοστέοι οι κανόνες σχετικά με το βάρος της απόδειξης. Κάθε διάδικος φέρει το βάρος της απόδειξης του ότι συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτώνται οι ευνοϊκοί για τον ίδιο κανόνες. Υπό κανονικές συνθήκες, ο ενάγων οφείλει να αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίζεται η αγωγή του, ενώ, αντιθέτως, ο εναγόμενος οφείλει να αποδείξει όλα τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν τις αντιρρήσεις του. Ο ενάγων φέρει επίσης το βάρος της απόδειξης της εκπλήρωσης των σχετικών διαδικαστικών προϋποθέσεων.

1.2 Υπάρχουν κανόνες που εξαιρούν ορισμένα πραγματικά περιστατικά από το βάρος της απόδειξης; Σε ποιες περιπτώσεις; Είναι δυνατό στις περιπτώσεις αυτές να προσκομισθούν αποδείξεις περί της μη ισχύος συγκεκριμένου νόμιμου τεκμηρίου;

Κάθε πραγματικό περιστατικό που είναι ουσιαστικής σημασίας για την απόφαση πρέπει να αποδεικνύεται, εκτός αν ισχύει για αυτό απαλλαγή από την υποχρέωση απόδειξης. Δεν απαιτείται απόδειξη πραγματικών περιστατικών τα οποία δεν αμφισβητούνται (άρθρα 266 και 267 ZPO), είναι πασιδηλα (άρθρο 269 ZPO) ή καλύπτονται από νομικό τεκμήριο (άρθρο 270 ZPO).

Με τον όρο «παραδεδομένο πραγματικό περιστατικό» νοείται κάθε πραγματικός ισχυρισμός ενός διαδίκου για τον οποίον ο αντίδικος του παραδέχεται ότι ευσταθεί. Το δικαστήριο είναι καταρχήν υποχρεωμένο να θεωρεί ως αληθή τα μη παραδεδομένα πραγματικά περιστατικά και να τα λαμβάνει υπόψη για την έκδοση απόφασης χωρίς περαιτέρω διερεύνηση.

Ένα πραγματικό περιστατικό θεωρείται πασιδηλο εφόσον είναι γνωστό είτε στο ευρύ κοινό (δηλαδή είναι γνωστό ή μπορεί ανά πάσα στιγμή να γίνει γνωστό με αξιόπιστο τρόπο σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων) είτε στο δικαστήριο (δηλαδή είναι γνωστό στο δικαστήριο της δίκης από αυτεπάγγελη μελέτη της υπόθεσης ή προκύπτει σαφώς από τη δικογραφία).

Το δικαστήριο οφείλει να λαμβάνει υπόψη αυτεπαγγέλτως τα πασιδηλα πραγματικά περιστατικά με σκοπό την έκδοση της απόφασης δεν απαιτείται επίκληση ούτε απόδειξή τους.

Τα νομικά τεκμήρια απορρέουν απευθείας από τον νόμο και συνεπάγονται την αντιστροφή του βάρους της απόδειξης. Ο αντίδικος αυτού που ωφελείται από ένα τέτοιο τεκμήριο πρέπει να προσκομίσει αποδείξεις περί του αντιθέτου. Πρέπει να αποδείξει ότι, παρά την ύπαρξη των προϋποθέσεων στις οποίες στηρίζεται το νομικό τεκμήριο, δεν ευσταθεί το τεκμαιρόμενο πραγματικό περιστατικό ή η τεκμαιρόμενη νομική κατάσταση.

1.3 Σε ποιο βαθμό πρέπει το δικαστήριο να πεισθεί για ένα πραγματικό περιστατικό ώστε να βασίσει την απόφασή του στην ύπαρξη αυτού του πραγματικού περιστατικού;

Σκοπός της δίκης είναι να πεισθεί το δικαστήριο για τα πραγματικά περιστατικά. Σε γενικές γραμμές, το δικαστήριο πρέπει να δεχθεί ότι υπάρχει «υψηλός βαθμός πιθανότητας» και δεν απαιτείται «απόλυτη βεβαιότητα».

Ισχύουν ορισμένες διαβαθμίσεις του παραπάνω μέτρου απόδειξης με βάση τη νομοθεσία ή τη νομολογία, οι οποίες κυμαίνονται από τη «σημαντική πιθανότητα» (π.χ. άρθρο 138 παράγραφος 1 ή άρθρο 163 παράγραφος 1 του Γενικού Αστικού Κώδικα) έως την «πιθανότητα προσεγγίζουσα τη βεβαιότητα». Στην πρώτη περίπτωση αρκεί ως μέτρο απόδειξης η πιθανολόγηση ή η έγγραφη βεβαίωση βάσει του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 274). Τα εκ πρώτης όψεως αποδεικτικά στοιχεία οδηγούν ομοίως σε χαλάρωση του αναγκαίου μέτρου απόδειξης και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση δυσχερειών απόδειξης σε δίκες με αντικείμενο την καταβολή αποζημίωσης. Εάν υφίσταται μια τυπική αλληλουχία γεγονότων η οποία με βάση την πείρα της ζωής υποδηλώνει συγκεκριμένη αιτιώδη συνάφεια ή υπαιτιότητα, οι εν λόγω προϋποθέσεις θεωρούνται αποδεδειγμένες ακόμα και σε μεμονωμένες περιπτώσεις βάσει της εκ πρώτης όψεως απόδειξης.

2 Διεξαγωγή αποδείξεων

2.1 Απαιτείται πάντοτε αίτηση διαδίκου για τη διεξαγωγή των αποδείξεων ή μπορεί ο δικαστής σε ορισμένες περιπτώσεις να πραγματοποιήσει τη διεξαγωγή των αποδείξεων αυτεπαγγέλτως;

Η συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων γίνεται είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως ενός διαδίκου. Στις διαδικασίες που διέπονται από τη διεξαγωγή αποδείξεων (το δικαστήριο οφείλει να εξακριβώσει αυτεπαγγέλτως τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης), δεν απαιτείται αίτηση των διαδίκων. Στην κανονική διαδικασία που προβλέπει ο αυστριακός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, ο δικαστής δύναται να λάβει αυτεπαγγέλτως όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που κρίνονται ικανά να οδηγήσουν σε αδιασαφήνιση κρίσιμων πραγματικών περιστατικών (άρθρο 183 ZPO). Ο δικαστής δύναται να καλέσει τους διαδίκους να προσκομίσουν αποδεικτικά έγγραφα, να ζητήσει τη διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου ή να διατάξει τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων από πραγματογνώμονες ή την εξέταση των διαδίκων. Ωστόσο, η προσκόμιση αποδεικτικών εγγράφων μπορεί να

πραγματοποιηθεί μόνον εφόσον έχει διατυπωθεί σχετικό αίτημα από έναν τουλάχιστον διάδικο και δεν επιτρέπεται η προσκόμιση εγγράφων ή η εξέταση μαρτύρων αν έχουν αντιταχθεί σε αυτές αμφότεροι οι διάδικοι. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, η συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων πραγματοποιείται κατόπιν σχετικής αίτησης ενός εκ των διαδίκων.

2.2 Ποιες είναι οι ενέργειες μετά την έγκριση της αίτησης διαδίκου σχετικά με τη διεξαγωγή αποδείξεων;

Η συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων γίνεται καταρχήν στο πλαίσιο της ακροαματικής διαδικασίας. Κατά τη λεγόμενη «προπαρασκευαστική» δικάσιμο (άρθρο 258 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), το δικαστήριο και οι διάδικοι και/ή οι εκπρόσωποί τους καταρτίζουν από κοινού το πρόγραμμα διεξαγωγής της δίκης, το οποίο περιλαμβάνει επίσης πρόγραμμα συγκέντρωσης των αποδεικτικών στοιχείων. Ωστόσο, αν προκύψει ανάγκη, είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί ανά πάσα στιγμή περαιτέρω συζήτηση για την πρόοδο της διαδικασίας. Μετά τη συγκέντρωση των αποδείξεων, το αποτέλεσμα συζητείται με τους διαδίκους (άρθρο 278 ΖΠΟ). Η συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων πρέπει να γίνει απευθείας από τον δικαστή ο οποίος θα εκδώσει απόφαση επί της ουσίας της διαφοράς. Στις περιπτώσεις που καθορίζονται ρητώς από τον νόμο, είναι δυνατό να γίνει λήψη των αποδεικτικών στοιχείων βάσει της διαδικασίας της αμοιβαίας συνδρομής. Οι διάδικοι κλητεύονται για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων και έχουν διάφορα δικαιώματα συμμετοχής, όπως είναι το δικαίωμα να υποβάλλουν ερωτήσεις σε μάρτυρες και πραγματογνώμονες. Η συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων γίνεται από το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως και μάλιστα καταρχήν, ακόμη και αν οι διάδικοι, παρόλο που κλητεύθηκαν, δεν είναι παρόντες.

2.3 Σε ποιες περιπτώσεις μπορεί το δικαστήριο να απορρίψει αίτηση διαδίκου για συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων;

Μία αίτηση διαδίκου για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων είναι απορριπτέα αν το δικαστήριο κρίνει ότι αυτή δεν παρουσιάζει χρησιμότητα (άρθρο 275 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας) ή ότι η αίτηση υποβάλλεται με σκοπό την επιμήκυνση της διαδικασίας (άρθρο 178 παράγραφος 2, 179 και 275 παράγραφος 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Υπάρχει επίσης η δυνατότητα καθορισμού προθεσμίας για τη συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων, εάν εικάζεται ότι αυτή θα οδηγήσει σε επιμήκυνση της διαδικασίας (άρθρο 279 παράγραφος 1 ΖΠΟ). Μετά την εκπνοή της προθεσμίας που έχει οριστεί, η αίτηση για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων είναι απορριπτέα. Είναι επίσης απορριπτέα αν η συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων δεν είναι αναγκαία λόγω του ότι το δικαστήριο έχει ήδη πεισθεί για ένα πραγματικό περιστατικό ή επειδή το πραγματικό περιστατικό δεν χρήζει απόδειξης ή επειδή ισχύει απαγόρευση της συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων. Όταν η συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων είναι δαπανηρή (π.χ. διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης), ο αιτών διάδικος οφείλει να προκαταβάλει ένα μέρος των εξόδων. Αν δεν το πράξει εντός της προθεσμίας που έχει οριστεί, επιτρέπεται μεταγενέστερη συγκέντρωση των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, μόνον εφόσον αυτό δεν συνεπάγεται την επιμήκυνση της διαδικασίας.

2.4 Ποια είναι τα διάφορα αποδεικτικά μέσα;

Ο αυστριακός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει για τη διεξαγωγή των αποδείξεων πέντε «κλασικά» αποδεικτικά μέσα: αποδεικτικά έγγραφα (άρθρα 292 έως 319), καταθέσεις μαρτύρων (άρθρα 320 έως 350), πραγματογνωμοσύνη (άρθρα 351 έως 367), αυτοψία (άρθρα 368 έως 370) και εξέταση των διαδίκων (άρθρα 371 έως 383). Καταρχήν, κάθε πηγή πληροφόρησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό μέσο και υπάγεται ανάλογα με τη μορφή της στις διατάξεις που ισχύουν για κάποιο από τα προαναφερθέντα αποδεικτικά μέσα.

2.5 Ποιες είναι οι μέθοδοι συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων από την κατάθεση μαρτύρων και σε τι διαφέρουν από τη συγκέντρωση αποδείξεων που προέρχονται από πραγματογνώμονα; Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν την υποβολή γραπτών αποδεικτικών στοιχείων και εκθέσεων/γνωμοδοτήσεων πραγματογνωμόνων ;

Οι μάρτυρες εξετάζονται μεμονωμένα και χωρίς να παρίστανται οι άλλοι μάρτυρες που πρόκειται να εξετασθούν αργότερα. Με τον τρόπο αυτό, αποφεύγεται να επηρεάζονται οι μάρτυρες μεταξύ τους μέσω των καταθέσεων τους. Αν ανακύπτουν αντιφάσεις μεταξύ των καταθέσεων των μαρτύρων, είναι δυνατό να γίνει εξέτασή τους κατ' αντιπαράσταση. Η εξέταση των μαρτύρων ξεκινά με την υποβολή σειράς γενικών ερωτήσεων, η οποία επιτρέπει τη διαπίστωση τυχόν ανικανότητας προς μαρτυρική κατάθεση, της ύπαρξης λόγων που δικαιολογούν την άρνηση μαρτυρικής κατάθεσης ή την ύπαρξη παραγόντων που αποτρέπουν την ορκοδοσία. Αφού υπενθυμιστεί στον μάρτυρα ότι οφείλει να πει την αλήθεια και του επισημανθούν οι ποινικές συνέπειες τις οποίες επισύρει τυχόν ψευδομαρτυρία, αρχίζει ουσιαστικώς η εξέταση του μάρτυρα με την υποβολή σε αυτόν ερωτήσεων σχετικά με τα προσωπικά του δεδομένα. Στη συνέχεια του απευθύνονται ερωτήσεις σχετικά με την ουσία της υπόθεσης. Οι διάδικοι δικαιούνται να συμμετέχουν στην εξέταση των μαρτύρων και να τους απευθύνουν ερωτήσεις με την έγκριση του δικαστηρίου. Το δικαστήριο δύναται να απορρίψει την υποβολή ερωτήσεων τις οποίες κρίνει ακατάλληλες. Οι μάρτυρες πρέπει καταρχήν να εξετάζονται απευθείας από το δικαστήριο της κύριας δίκης, αν και υπό ορισμένες προϋποθέσεις είναι δυνατή η εξέταση μαρτύρων με τη διαδικασία της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής (άρθρο 328 ΖΠΟ).

Οι πραγματογνώμονες θεωρείται ότι «επικουρούν» το δικαστήριο. Ενώ οι μάρτυρες καταθέτουν σχετικά με πραγματικά περιστατικά, οι πραγματογνώμονες παρέχουν στο δικαστήριο γνώσεις τις οποίες δεν είναι σε θέση να διαθέτει το ίδιο. Η συγκέντρωση αποδείξεων με το μέσο της πραγματογνωμοσύνης πρέπει καταρχήν να γίνεται ενώπιον του δικαστηρίου της κύριας δίκης. Το δικαστήριο μπορεί επίσης, άνευ περιορισμού και αυτεπαγγέλτως, να καλέσει έναν πραγματογνώμονα στη δίκη. Ο

πραγματογνώμονας πρέπει να υποβάλει στο δικαστήριο τα πορίσματά του και έκθεση πραγματογνωμοσύνης. Στο πλαίσιο της ακροαματικής διαδικασίας, ο πραγματογνώμονας εκθέτει προφορικά τη γνώματευσή του. Αν ζητηθεί από τους διαδίκους, ο πραγματογνώμονας πρέπει να δώσει διευκρινίσεις σχετικά με γραπτή γνώματευσή του στο πλαίσιο της ακροαματικής διαδικασίας. Τα πορίσματα και η έκθεση πραγματογνωμοσύνης πρέπει να είναι τεκμηριωμένα. Οι ιδιωτικές γνώματεύσεις δεν θεωρούνται πραγματογνωμοσύνες κατά την έννοια του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αλλά έχουν ισχύ ιδιωτικού εγγράφου.

Το αυστριακό δίκαιο δεν προβλέπει δυνατότητα διεξαγωγής αμιγώς γραπτής διαδικασίας. Επειδή όμως δεν ισχύει κανενός είδους περιορισμός για τα μέσα απόδειξης, οι μαρτυρικές καταθέσεις είναι δυνατόν να προσκομίζονται γραπτώς. Ωστόσο, οι γραπτές μαρτυρικές καταθέσεις αξιολογούνται ως αποδεικτικό έγγραφο και αξιολογούνται από το δικαστήριο κατά την ελεύθερη κρίση του. Αν το δικαστήριο το κρίνει απαραίτητο, ο μάρτυρας οφείλει να εμφανισθεί αυτοπροσώπως ενώπιον του, εκτός αν αμφότεροι οι διάδικοι εναντιωθούν στην εξέτασή του.

2.6 Υπάρχουν αποδεικτικά μέσα με μεγαλύτερη αποδεικτική αξία από τα άλλα;

Η αρχή της «ελεύθερης αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων» κατοχυρώνεται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 272 ΖΡΟ). Η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων συνίσταται στην εξέταση των αποτελεσμάτων της συγκέντρωσης αποδείξεων από το δικαστήριο. Για την αξιολόγηση αυτή, το δικαστήριο δεν υπόκειται σε κανέναν εκ του νόμου κανόνα απόδειξης, αλλά οφείλει να κρίνει με βάση την προσωπική του πεποίθηση για το κατά πόσον τα αποδεικτικά στοιχεία είναι ορθά ή όχι. Δεν υπάρχει ιεράρχηση των διαφόρων μέσων απόδειξης. Οι γραπτές αποδείξεις θεωρούνται αποδεικτικά έγγραφα, εκτός αν πρόκειται για γνώματευση πραγματογνώμονα. Τα δημόσια έγγραφα που εκδίδονται στην Αυστρία θεωρούνται γνήσια, δηλαδή ισχύει γι' αυτά το τεκμήριο ότι έχουν καταρτισθεί πράγματι από αυτόν που εμφανίζεται ως εκδότης τους. Επίσης θεωρούνται απολύτως ακριβή για τους σκοπούς της απόδειξης. Τα ιδιωτικά έγγραφα, υπό τον όρο ότι είναι υπογεγραμμένα, γίνονται πλήρως δεκτά ως αποδεικτικά στοιχεία για το ότι οι δηλώσεις που περιέχουν προέρχονται από το πρόσωπο που τα υπογράφει. Η ακρίβεια του περιεχομένου τους υπόκειται σε κάθε περίπτωση στην ελεύθερη εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων.

2.7 Είναι υποχρεωτική η χρήση συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων για την απόδειξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών;

Ο αυστριακός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας δεν προβλέπει την εξέταση συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Το υπό διεκδίκηση ποσό είναι ανεξάρτητο από την επιλογή του αποδεικτικού μέσου.

2.8 Οι μάρτυρες υποχρεούνται από το νόμο να καταθέσουν;

Οι μάρτυρες είναι υποχρεωμένοι να εμφανίζονται ενώπιον του δικαστηρίου, να καταθέτουν και να δίδουν όρκο, εφόσον τους ζητηθεί. Αν ένας μάρτυρας που έχει κλητευθεί νομότυπα δεν προσέλθει στην ακροαματική διαδικασία χωρίς να δικαιολογήσει επαρκώς την απουσία του, το δικαστήριο του επιβάλλει καταρχάς διοικητικό πρόστιμο και, εάν η μη εμφάνιση ενώπιον του δικαστηρίου επαναληφθεί, το δικαστήριο διατάσσει τη βίαιη προσαγωγή του στην ακροαματική διαδικασία. Αν ο μάρτυρας αρνηθεί να καταθέσει χωρίς να επικαλεσθεί κάποιο λόγο ή επικαλούμενος κάποιο λόγο που δεν μπορεί να γίνει δεκτός, μπορεί να διαταχθεί η βίαιη προσαγωγή του σε κατάθεση. Η ψευδομαρτυρία ενώπιον του δικαστηρίου διώκεται ποινικώς.

2.9 Σε ποιες περιπτώσεις οι μάρτυρες μπορούν να αρνηθούν να καταθέσουν;

Σε περίπτωση που συντρέχει λόγος άρνησης της μαρτυρικής κατάθεσης (άρθρο 321 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), ο μάρτυρας έχει το δικαίωμα να αρνηθεί να απαντήσει σε μία ερώτηση ή μεμονωμένες ερωτήσεις που του απευθύνονται. Δεν υφίσταται απόλυτο δικαίωμα άρνησης της μαρτυρικής κατάθεσης. Στους σχετικούς λόγους περιλαμβάνονται ο κίνδυνος ανυποληψίας ή άσκησης ποινικής δίωξης κατά του μάρτυρα ή οικείων του προσώπων, ο κίνδυνος πρόκλησης άμεσης οικονομικής βλάβης στον μάρτυρα ή σε οικεία του πρόσωπα, επίσημα αναγνωρισμένες υποχρεώσεις τήρησης απορρήτου, ο κίνδυνος παραβίασης καλλιτεχνικού ή επιχειρηματικού απορρήτου και η προβλεπόμενη από τον νόμο μυστικότητα της άσκησης εκλογικού δικαιώματος. Το δικαστήριο οφείλει να ενημερώσει τον μάρτυρα σχετικά με τους λόγους αυτούς πριν να τον εξετάσει. Αν ο μάρτυρας επικαλεσθεί δικαίωμά του να αρνηθεί να καταθέσει, οφείλει να εξηγήσει τους σχετικούς λόγους.

2.10 Μπορεί ένα πρόσωπο που αρνείται τη μαρτυρία να υποστεί κυρώσεις ή να εξαναγκασθεί να καταθέσει;

Το δικαστήριο αποφασίζει για τη νομιμότητα της άρνησης του μάρτυρα να καταθέσει. Αν ο μάρτυρας αρνείται να καταθέσει χωρίς να επικαλείται κάποιο λόγο ή επικαλείται έναν λόγο που δεν κρίνεται βάσιμος από το δικαστήριο, ο μάρτυρας μπορεί να εξαναγκασθεί να καταθέσει (άρθρο 354 του Κώδικα Αναγκαστικής Εκτέλεσης - *Exekutionsordnung*). Ο μάρτυρας μπορεί να εξαναγκαστεί σε κατάθεση μέσω της επιβολής χρηματικής ποινής, καθώς επίσης, σε περιορισμένη έκταση, μέσω της προσωποκράτησης και υπέχει επιπλέον ευθύνη έναντι των διαδίκων για κάθε βλάβη την οποία αυτοί υπέστησαν λόγω της αδικαιολόγητης άρνησής του να καταθέσει.

2.11 Υπάρχουν πρόσωπα τα οποία δεν επιτρέπεται να εξετάζονται ως μάρτυρες;

Δεν μπορούν να καταθέσουν ως μάρτυρες τα πρόσωπα τα οποία δεν ήταν ούτε είναι σε θέση είτε να αντιληφθούν τα προς απόδειξη πραγματικά περιστατικά είτε να εκφράσουν τα πράγματα που υπέπεσαν στην αντίληψή τους. Θεωρείται ότι έχουν «πλήρη» ανικανότητα προς μαρτυρική κατάθεση (άρθρο 320 παράγραφος 1 ΖΠΟ). Αν πρόκειται για ανήλικο ή για πρόσωπο που πάσχει από ψυχικό νόσημα, το δικαστήριο αποφασίζει κατά περίπτωση για το αν υπάρχει ή όχι ικανότητα προς μαρτυρική κατάθεση. Προβλέπονται τρεις περιπτώσεις «σχετικής» ανικανότητας προς μαρτυρική κατάθεση (άρθρο 320 παράγραφοι 2-4 του ΖΠΟ): οι θρησκευτικοί λειτουργοί σε σχέση με πληροφορίες που περιήλθαν σε γνώση τους στο πλαίσιο της ιερής εξομολόγησης ή της άσκησης άλλων καθηκόντων τους για τα οποία υπέχουν υποχρέωση εχεμύθειας, οι δημόσιοι υπάλληλοι σε σχέση με πληροφορίες που καλύπτονται από το υπηρεσιακό απόρρητο, εφόσον δεν έχουν απαλλαγεί από την υποχρέωση τήρησης του απορρήτου και, τέλος, οι διαμεσολαβητές για πληροφορίες που γνωστοποιήθηκαν εμπιστευτικά σε αυτούς ή που πληροφορήθηκαν οι ίδιοι στο πλαίσιο διαδικασιών διαμεσολάβησης.

2.12 Ποιος είναι ο ρόλος του δικαστή και των διαδίκων κατά την εξέταση μάρτυρα; Υπό ποιους όρους μπορεί ένας μάρτυρας να εξεταστεί με τηλεδιάσκεψη ή άλλα τεχνικά μέσα;

Το δικαστήριο πρέπει να απευθύνει στον εκάστοτε μάρτυρα κατάλληλες ερωτήσεις σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά των οποίων η απόδειξη επιδιώκεται με τη μαρτυρική κατάθεση ή σχετικά με τις περιστάσεις στο πλαίσιο των οποίων έλαβε ο μάρτυρας τη σχετική γνώση. Οι διάδικοι δύνανται να συμμετέχουν στην εξέταση των μαρτύρων και να τους απευθύνουν, με την έγκριση του δικαστηρίου, ερωτήσεις με σκοπό την αποσαφήνιση ή συμπλήρωση της κατάθεσής τους. Το δικαστήριο δύναται να απορρίψει την υποβολή ερωτήσεων τις οποίες κρίνει ακατάλληλες. Η κατάθεση ενός μάρτυρα πρέπει να καταγραφεί ως προς το ουσιώδες περιεχόμενό της, καθώς και αυτολεξεί, αν παρίσταται ανάγκη. Τα μέσα στα οποία έχουν καταγραφεί εικόνες ή ήχοι και τα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα σε αυτά θεωρούνται κατά κανόνα ως αντικείμενα αυτοψίας. Η απόδειξη μέσω αυτοψίας πραγματοποιείται με την άμεση δια των αισθήσεων αντίληψη ιδιοτήτων ή περιστάσεων από μέρος του δικαστηρίου. Ωστόσο, λόγω της θεμελιώδους αρχής της άμεσης συγκέντρωσης των αποδείξεων, τέτοιου είδους αποδεικτικά στοιχεία γίνονται δεκτά μόνον εφόσον δεν είναι διαθέσιμο το αντίστοιχο άμεσο αποδεικτικό μέσο (π.χ. ένας μάρτυρας). Η εξέταση ενός μάρτυρα με τη χρήση τεχνολογίας βίντεο είναι καταρχήν δυνατή και θα πρέπει να χρησιμοποιείται, αντί της εξέτασης κατά την εκτέλεση αιτήσεων δικαστικής συνδρομής για λόγους οικονομίας της διαδικασίας. Από το 2011 όλα τα δικαστήρια διαθέτουν εξοπλισμό βιντεοδιάσκεψης.

3 Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων

3.1 Στις περιπτώσεις που τα αποδεικτικά στοιχεία δεν έχουν συγκεντρωθεί με νόμιμο τρόπο από διάδικο, μπορεί να τα χρησιμοποιήσει το δικαστήριο για την έκδοση της απόφασής του;

Αν ένας διάδικος, στην προσπάθειά του να εξασφαλίσει ένα αποδεικτικό στοιχείο, παραβιάζει συμβατική υποχρέωση, διάταξη ιδιωτικού δικαίου ή τα χρηστά ήθη, το δικαστήριο δύναται να κάνει δεκτό και να λάβει υπόψη το επίμαχο αποδεικτικό στοιχείο, αλλά ο εν λόγω διάδικος υποχρεούται παρόλα αυτά σε καταβολή αποζημίωσης. Εάν ένας διάδικος, κατά τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων, παραβεί διάταξη της ποινικής νομοθεσίας η οποία προστατεύει τα βασικά συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα και ελευθερίες (π.χ. πρόκληση σωματικής βλάβης, απαγωγή ή εκβιασμός του μάρτυρα προκειμένου να καταθέσει), το αποδεικτικό στοιχείο που αποκτήθηκε με αυτόν τον τρόπο είναι απαράδεκτο και δεν επιτρέπεται να ληφθεί υπόψη από το δικαστήριο. Αν υπάρχει αμφιβολία για το εάν τελέστηκε αξιόποινη πράξη, το δικαστήριο δύναται να αναστείλει την αστική διαδικασία μέχρι την τελεσιδικία της ποινικής διαδικασίας. Αν η ποινική πράξη που τελέστηκε για την απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων δεν παραβιάζει τα βασικά συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα και ελευθερίες, τότε ο διάδικος που το προσκομίζει είναι ποινικά υπεύθυνος για την πράξη του, το δε αποκτηθέν αποδεικτικό στοιχείο δεν είναι απαράδεκτο. Απαράδεκτα θεωρούνται τα παρανόμως συγκεντρωθέντα αποδεικτικά στοιχεία που παραβιάζουν την υποχρέωση του δικαστηρίου να εξακριβώσει την αλήθεια και, κατ' επέκταση, υπονομεύουν τον ορθό και δίκαιο χαρακτήρα της προς έκδοση δικαστικής απόφασης.

3.2 Γίνονται δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία οι μαρτυρίες των διαδίκων;

Η εξέταση των διαδίκων συνιστά επίσης αποδεικτικό στοιχείο. Όπως συμβαίνει και με τους μάρτυρες, οι διάδικοι υποχρεούνται να εμφανίζονται ενώπιον του δικαστηρίου, να καταθέτουν και να δίδουν όρκο. Ωστόσο, οι διάδικοι δεν μπορεί να εξαναγκασθούν να εμφανισθούν ενώπιον του δικαστηρίου ούτε να καταθέσουν. Η μη αιτιολογημένη παράλειψη ενός διαδίκου να προσέλθει στο δικαστήριο ή να καταθέσει συνεκτιμάται από το δικαστήριο στο πλαίσιο της προσεκτικής αξιολόγησης όλων των περιστάσεων. Η προσφυγή σε μέτρα καταναγκασμού προκειμένου να εξασφαλιστεί η εμφάνιση των διαδίκων ενώπιον του δικαστηρίου προβλέπεται μόνο για τη διαδικασία που έχει ως αντικείμενο την εξ αίματος καταγωγή ή την έκδοση διαζυγίου. Η αδυναμία αληθούς κατάθεσης (σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τους μάρτυρες) δεν συνιστά ποινικό αδίκημα, εκτός αν πρόκειται για ένορκη ψευδή κατάθεση. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει αυτεπαγγέλτως την εξέταση των διαδίκων.

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν

αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.

Τελευταία επικαιροποίηση: 02/06/2018